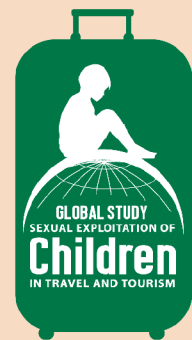

DEN GLOBALE STUDIEN OM SEKSUELL UTNYTTELSE AV BARN I REISELIV OG TURISME

REISENDE SEKSUALFORBRYTERE SAMMENDRAG FRA ECPAT NORGES RAPPORT

2018

Introduksjon

Året 2016 markerte 27 års jubileet til FNs barnekonvensjon og 20 år siden den første verdenskongressen mot kommersiell seksuell utnyttelse av barn. Til tross for betydelig innsats for å bekjempe problemet fortsatte seksuell utnyttelse av barn i reiseliv og turisme (SECTT) å nå epidemiske proporsjoner verden over.

ECPAT International responderte ved å utvikle det første og eneste globale forskningsinitiativet på SECTT. Den globale studien om seksuell utnyttelse av barn i reiseliv og turisme, lansert i mai 2016, ble ledet av en høynivå arbeidsgruppe og mottok bidrag fra 61 partnere. Gjennom nærmere 2500 sider med kompetanse og forskning vurderer studien nye trender og utforsker løsninger og tiltak for å informere beslutningstakere, styrke politisk vilje og mobilisere en samordnet innsats for å eliminere denne alvorlige utnyttelsen av barn.

SECTT studien viser at ingen region er uberørt av denne forbrytelsen. I en stadig mer sammenkoblet verden er flere mennesker på farten, og selv de fjerneste delene av planeten er nå innen rekkevidde, takket være billigere reise og spredning av Internett. Som et resultat har barn overalt en økt risiko for seksuell utnyttelse. Konsekvensene for ofre kan omfatte alvorlig og livslang fysisk, følelsesmessig og psykisk skade. Med sine alvorlige sosiale og økonomiske konsekvenser ødelegger SECTT også familier og fremtidsperspektivene for hele lokalsamfunnet.

Den globale studien avslører at SECTT er hemmelig og skjult. Mangelen på solide data og informasjon om denne forbrytelsen, kombinert med stillhet eller toleranse, har holdt SECTT altfor lavt på den politiske dagsorden. Mer informasjon, data og kunnskap trengs for å vite mer om hva som skjer og hvor, om hva som egentlig virker for å forebygge og eliminere denne forbrytelsen og hvordan lovgivningen effektivt kan håndheves for å holde overgripere ansvarlige. SECTT studien tar sikte på å frembringe dette bruddet på barns rettigheter til alles oppmerksomhet, inkludert lovgivere, beslutningstakere, politi og påtalemyndigheter, reiseleverandører og publikum generelt.

Seksuell utnyttelse av barn er utbredt i forbindelse med reiser, enten i sitt eget land eller i utlandet. SECTT studien har funnet at noen lovbrøttere deltar i seksuelle handlinger med barn for å eksperimentere. De blir ofte drevet av følelsen av anonymitet, som et resultat av å være borte fra hjemmet, og tenker at det ikke vil få noen konsekvenser. I likhet med andre former for seksuell utnyttelse av barn, er antall barneofre og antall nordmenn involvert i denne typen kriminalitet svært usikkert. Men en studie utført i 1986 viste at så mange som 80% av de norske mennene (i undersøkelsen) som innrømmet å bruke prostituerte hadde gjort det i forbindelse med forretningsreiser og turisme i utlandet.

En rapport fra Kripos viste imidlertid at i perioden januar 2013 til april 2014 reiste over 400 personer tidligere dømt for overgrep mot barn til land hvor seksuell utnyttelse av barn er utbredt.¹

Den globale studien er et viktig instrument for å utvikle en mer handlingsorientert og integrert politikk for å bekjempe SECTT over hele verden. Dette vil være uunnværlig for å oppnå målene for bærekraftig utvikling (SGD) og mobilisere tiltak for å nå delmålene 5.2, 8.7, 16.2, samt mål 8.9 og 12.b.

¹ Selv om det ikke kan bevises at de reiste med hensikt å begå overgrep, viser likevel uttrekket et bilde av omfanget av tidligere straffedømte som reiste til risikoområder etter at de var løslatt.

Studien gir et solid grunnlag for å evaluere situasjonen i hvert land og vurdere hvordan nasjonal innsats svarer til den globale studiens funn og anbefalinger. I denne sammenhengen arrangerte ECPAT Norge og ECPAT International en konsultasjon i Norge, med støtte fra Justis- og Beredskapsdepartementet. I november 2016 møtte internasjonale og nasjonale eksperter for å diskutere hvordan lovgivning, politikk og praksis kan styrkes for å eliminere SECTT i Norge og utlandet. Anbefalingene og presentasjonene som ble holdt under konsultasjonen er en viktig del av denne nasjonale rapporten.

På grunn av mangelen på en internasjonal definisjon av SECTT, foreslår studien følgende definisjon: **"Seksuell utnyttelse handlinger som er del av en reise- eller turisme kontekst, eller begge deler"**. Dette inkluderer tradisjonelle former for turisme, forretningsreiser, arbeidstakere på kortere- og lengre opphold, utlendinger som bor i utlandet, inkludert lærere og andre fagfolk og frivillige. Innenlandsreiser inngår også i denne definisjonen, som i mange land antas å representere de fleste tilfeller av SECTT. I denne norske studien er SECTT derimot begrenset til reise og turisme i utlandet (fra Norge til et annet land).

De siste årene har vi sett en økt bevissthet rundt norske statsborgere som reiser utenlands for å utnytte barn seksuelt. Informasjonen har nådd publikum mest gjennom media, og har stort sett vært begrenset til saker som har vært behandlet av domstolene. Det er ikke gjort systematiske studier for å fastslå omfanget av dette voksende problemet. Den transnasjonale karakteren av seksuell utnyttelse av barn i reiseliv og turisme innebærer også betydelige barrierer for å vurdere omfanget av dette problemet. Selv om menneskehandel med barn til seksuelle formål er et problem som er nært relatert til SECTT, er det svært lite pålitelige data om dette i norsk sammenheng, som igjen gjør det vanskelig å vurdere. Ytterligere forskning om menneskehandel i norsk sammenheng vil derfor være viktig.

Til tross for mangelen på pålitelige data om seksuell utnyttelse i reiseliv og turisme verden over, fremhevet den globale studien hvordan SECTT har økt de siste 20 årene. I tillegg til svake beskyttelse systemer for barn er det to faktorer som støtter denne økningen. For det første, økningen i reiseliv og turisme, og for det andre, den raske utviklingen av informasjons- og kommunikasjonsteknologi, som internett- og mobiltelefoneteknologi. Den totale mengden av globale reiser har økt fra 627 millioner i 1995 til 1136 millioner i 2014. Nordmenn drar på millioner av internasjonale reiser hvert år. Antall turer til utlandet økte mellom 2004 og 2010 med 27,5 prosent, fra 5,96 millioner til 7,58 millioner reiser. Antall reisende nordmenn inkluderer de som jobber i utlandet, i lengre og kortere perioder. Mange jobber for norske bedrifter i utlandet; andre jobber for internasjonale organisasjoner; samt norske myndigheter eller frivillige organisasjoner. Disse gruppene er også viktige målgrupper for tiltak som er rettet mot å forebygge og bekjempe seksuell utnyttelse av barn i utlandet.

Reisedestinasjonene til norske overgripere

Tradisjonelle SECTT-destinasjonsområder for forbrytere fra nordiske land er Sørøst-Asia og Øst-Asia, USA og Sentral- og Latin-Amerika. Den globale studien fremhevet at de vanligste formene for SECTT faktisk er «situasjonsovergrip» i destinasjonslandene.

Situasjonsovergripere er de som ikke bevisst har søkt etter å seksuelt utnytte barn, men befinner seg i et miljø hvor sex med barn er lett tilgjengelig, virker vanlig og hvor håndhevelse av loven er svak og derved gir en følelse av ansvarsfrihet. I noen land er opptil 30% av de prostituerte barn under 18 år, og dermed ofte utnyttet av situasjonsovergripere.

Foretrukne overgripere derimot, reiser bevisst med hensikten å seksuelt utnytte barn.

Foretrukne overgripere går ofte tilbake til samme sted mange ganger og etablerer et forhold

til familien til barnet de seksuelt utnytter, som oftest i fattige samfunn. Barna og deres familier kan bli lokket av gaver, leker og penger, og noen ganger hus til ofrene og deres familier. Familiene kan dermed bli økonomisk avhengige av gjerningsmannen. Tradisjonelle destinasjoner som Thailand, Filippinene og Kambodsja blir gradvis erstattet av nabolandene der rettshåndhevelsen er mindre streng, som Vietnam, Myanmar, Laos og Indonesia. Blant de dømte tilfellene hvor nordmenn seksuelt utnyttet barn i utlandet var destinasjonslandene Filippinene, Thailand, Brasil, Romania, Tsjekkia og Gambia. Det er imidlertid også rapporter om lignende tilfeller i Kambodsja, Nepal, India og Ukraina.

Seksuell utnyttelse av barn på internett

I de siste årene har SECTT i økende grad blitt flyttet til online plattformer. Med den raske utvidelsen av Internett, samt billig og enkel tilgang til mobilteknologi får mange overgripere tilgang til barn online. Norsk rettspraksis illustrerer en tett link mellom SECTT og seksuell utnyttelse på nettet, inkludert besittelse og distribusjon av seksuelle overgrep; seksuell utpressing; grooming og bestilling av seksuelle overgrep via livestreaming. Kripos rapporterer at et økt antall barn blir seksuelt misbrukt og utnyttet via internett. I desember 2017 var det ca. 2000 daglige treff på websider som ble fanget opp Child Sexual Abuse Anti Distribution Filter (CSAADF). Hovedsakelig er det hundrevis av sporbare IP-adresser som er i besittelse av, og kjent for å distribuere seksuelle overgrep mot barn, og politiet mottar et økende antall slike tilfeller.

Omfanget av dette problemet kan gjenspeiles i en sak som involverte en gjerningsmann som ble dømt for seksuelle overgrep av 108 barn, gjennom online grooming og seksuell utpressing. Denne saken demonstrerer den potensielle rekkevidden til en individuell overgriper på nettet. Internett gir ulike måter for gjerningsmenn både å kontakte, misbruke, utnytte og utpresse barn direkte; komme i kontakt med voksne som anskaffer barn med henblikk på utnyttelse; så vel som å komme i kontakt med seksuelle overgrepsmaterialer av barn og pedofile nettverk. Gjennomgangen av norsk rettspraksis - inkludert SECTT, seksuell utnyttelse gjennom webkamera og menneskehandel; henviste til en lang liste over forskjellige Internett-tjenesteleverandører som lovbrøtere hadde tilgang til for å utnytte barn, blant annet Skype, MSN (disse to var de vanligste), Nettby, Onlinebandit.no, Jippii, eMule, blant andre. Kripos bemerker at flere tilfeller av seksuell utnyttelse stammer fra saker som involverer distribusjon av materiale av seksuelle overgrep av barn. Politiets register viser at over 30% av de som er registrert som mistenkt, dømt eller dømt i saker som innebærer besittelse av materiale for seksuelle overgrep av barn også ble registrert som mistenkt eller dømt for fysiske seksuelle overgrep.^{2 3}

Online grooming og seksuell utpressing

Kripos har uttrykt bekymring for de økende hendelsene som foregår på sosiale nettverk hvor barn er aktive. Antall hendelser av grooming antas å være betydelig større enn antall hendelser som faktisk rapporteres. Antall forekomster av seksuell utpressing på nettet øker også. Utpressingen kan forekomme av ulike grunner, for å motta ytterligere seksualiserte bilder, for å utføre seksuelle handlinger eller for økonomisk godtgjørelse. De finansielle

² Kripos, *Seksuelle overgrep mot barn under 14 år*, 2016, pkt. 6.2

³ Kripos-rapporten understrekes imidlertid usikkerhetsmomentene ved bruk av straffesaksregistre til statistiske formål. I tillegg presiseres at studier/forskning som ser på sammenhengen mellom nedlasting og overgrep er i en tidlig fase, og innebærer flere metodiske utfordringer.

utvekslingene som er resultatet av seksuell utpressing, antas å være av betydelige proporsjoner. Risikoen for at barn blir ofre for online seksuell utpressing øker ettersom det er økende aksept for å ta og dele seksuelle bilder blant barn. En studie utført av Medietilsynet viste at 7% av barna i alderen 13-16 sier at de har sendt nakne bilder av seg selv via mobiltelefon eller internett. Tilhengere inkluderer også de som manipulerer barn til å produsere seksuelle bilder, og deretter bruke dem som utpressing for videre seksuelle tjenester, inkludert å vise seg naken eller utføre seksuelle handlinger foran en webkamera. Gjerningsmenn av slike typer lovbrudd kan utnytte et stort antall ofre i samme periode. De fleste tilhengere av seksuell utpressing er seksuelt motiverte, men politiet merker økende antall registrerte lovbrudd der gjerningsmenn har vært økonomisk motiverte. I et tilfelle hadde en lovbrøtters materiale han hadde anskaffet fra Filippinene for å overbevise norske barn om å kle av seg foran kameraet og sende bilder til en de trodde var et annet barn. Bildene og filmene kan også brukes av gjerningsmannen til ytterligere utpressing av barnet, og dermed forlenge og forverre overgrepene.

Seksuell utnyttelse gjennom webkamera

Med utvidelsen av tilgjengeligheten til internett via smarttelefoner og billigere internettforbindelse, kan barn enkelt og utnyttes mer og mer, med det formål å selge sex via webkamera. Spesielt i fattige land hjelper foreldre eller andre voksne ofte gjerningsmannen til å veilede barnet for å utføre de handlinger som kjøperen krever.

Organisasjonen Terre des Hommes har rapportert et skifte i kommersiell seksuell utnyttelse av barn i destinasjonsland, som beveger seg bort fra gater, barer og restauranter til utnyttelse ved bruk av webkamera. Disse typer aktiviteter drives vanligvis fra barnets hjem, internettkafeer eller såkalte "cybersex-huler". I Filippinene har studier påpekt at det voksende problemet med seksuell utnyttelse via webcam er relatert til en tro på at denne typen seksuell utnyttelse ikke er like alvorlig, ettersom ingen direkte fysisk kontakt blir gjort mellom gjerningsmannen og barnet. Imidlertid er de langsiktige negative effektene av seksuelle overgrep online godt dokumentert og forstått som like skadelig for andre former for seksuell utnyttelse. Norsk rettspraksis peker også på volden som barna må utholde i disse situasjonene, hvor de blir verbalt misbrukt og tvunget til å tåle både fysisk og psykisk traumatiske opplevelser. I tillegg vil distribueringen av overgrepene på internett representere et nytt overgrep hver gang disse bildene eller filmene blir sett.

Konklusjoner

ECPAT Norges studie viser en betydelig innsats (med begrensede ressurser) fra Justis- og Beredskapsdepartementet, inkludert Kripos og Politidirektoratets Koordineringsenhet for ofre for menneskehandel (KOM). SECTT er imidlertid usynlig i norsk innenriks og utenrikspolitikk og gjenspeiles ikke i Norges gjennomføring av den nye bærekraftmåls agendaen. Offentlige og private aktører er ikke oppmerksomme på problemet eller deres ansvar, og som en følge av dette fortsetter utallige barn å lide i stillhet mens norske overgripere nyter straffrihet og fortsetter med å seksuelt utnytte barn.

En undersøkelse sendt til 125 reiseaktører i Norge illustrerte at seksuell utnyttelse av barn ikke er et tema som de har kunnskap om eller ønsker å prioritere. Svært få kjenner til bransjens Code of Conduct for å forebygge seksuell utnyttelse av barn i egen virksomhet. «Voluntourism» er en form for frivillig arbeid, ofte i land med fattigdom. Denne studien fant at norske reiseaktører tilbyr frivillig arbeid på barnehjem, skoler etc. hvor de er i kontakt med

sårbare barn, inkludert foreldreløse og barn med funksjonshemninger. Flere mangler informasjon om retningslinjer for barns beskyttelse og kan risikere at foretrukne overgripere bruker disse reisene til å få nærkontakt med barn.

Etter en gjennomgang av norsk rettspraksis ble det kun funnet 10 domfellelser som gjaldt seksuell utnyttelse av barn begått av nordmenn på reise i utlandet. Alle disse gjaldt overgripere som bevisst søker etter å seksuelt utnytte barn. Dette indikerer at situasjonsovergriperne, som tilhører majoriteten av kundene til barn som er involvert i prostitusjon og/eller menneskehandel aldri blir stilt til ansvar. I mange saker som når domstolene blir fokuset å straffe overgriperen, mens ofrene ikke blir identifisert. Dermed får disse traumatiserte barna heller ikke kompensasjon eller noen støtte til å komme seg ut av prostitusjon og andre former for utnyttelse.

En menneskerettighetsbasert tilnærming til barns beskyttelse krever et velfungerende og omfattende juridisk og politisk rammeverk som tar sikte på å jobbe på nasjonalt, regionalt og internasjonalt nivå. En tverrfaglig tilnærming er viktig, og bør omfatte offentlige og private aktører, som reiselivsbransjen, media, internettleverandører, frivillige organisasjoner, barn og ungdom.

En kriminaliseringstilnærming og effektiv håndheving av loven er kritisk for å eliminere straffrihet, men det løser ikke problemet alene. Stater har en menneskerettighetsforpliktelse til å sikre at denne alvorlige forbrytelsen mot barn aldri skjer. Forebyggende tiltak og programmer bør adressere både umiddelbare og underliggende årsaker til SECTT, inkludert etterspørselen etter sex med barn, fattigdom, diskriminering og barns lave status i samfunnet.

ANBEFALINGER

Ratifikere internasjonale instrumenter som styrker barns beskyttelse

- Ferdigstille forberedelsene til ratifisering av Lanzarote konvensjonen
- Vurdere ratifisering av UNWTOs konvensjon for etisk turisme for å styrke ansvaret til relevante aktører i utviklingen av bærekraftig turisme, inkludert barns rett til å bli respektert av reisende og turister.

Styrke norsk innenriks og utenrikspolitikk

- Integrere SECTT i innenriks og utenlandsk politikk, inkludert den nasjonale strategien for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom og SGD-agendaen, og fremme en helhetlig tilnærming for å eliminere alle former for seksuell utnyttelse av barn. Det bør settes av tilstrekkelige ressurser og arbeidet bør koordineres mellom ulike departementer, blant annet Justis- og Beredskapsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet og Utenriksdepartementet.
- Utvide Norges politikk på menneskerettigheter og forretningsprinsipper ved å inkludere FNs Global Compacts for barns rettigheter og forretningsprinsipper, herunder beskyttelse mot seksuell utnyttelse.
- Etablere en nasjonal koordinator for SECTT i Justis- og Beredskapsdepartementet og opprette en samarbeidsplattform med reiselivsbransjen, IKT-sektoren og det sivile samfunn for felles gjennomføring av politikken.

- Alle flyselskaper og hoteller som har kontrakter med medlemmer av Regjeringen, Stortinget, Utenriksdepartementet, Norad og andre myndigheter bør ha undertegnet «The Code of Conduct» mot seksuell utnyttelse av barn i reiseliv og turisme.
- Alle myndigheter som plasserer nordmenn i utlandet (inkludert ansatte ved ambassader og konsulater) bør sørge for opplæring, inkludert e-læringskurs til ansatte og vedta retningslinjer og prosedyrer for å forebygge og treffe nødvendige tiltak i tilfeller hvor det er mistanke om SECTT begått av en norsk reisende/turist eller en ansatt.

Gjennomgå og forbedre lovgivning

- Inkludere SECTT som en separat forbrytelse i straffeloven
- Revidere Norges lovgivning vedr. territorialjurisdiksjon; avskaffe kravet om «double criminality», dvs. straffelovens § 5.1 om at straffelovgivningens anvendelse på handlinger i utlandet må være straffbare også etter loven i landet der de er foretatt.
- Styrke selskapers ansvar i lov og politikk, herunder forpliktelser for arbeidsgivere til å innhente politiattester og innføre retningslinjer for arbeidstakere som skal jobbe utenlands. Øke bevisstheten til bedrifter og reiselivsaktører på forekomsten av SECTT i forbindelse med ulike typer reiser, inkludert forretningsreiser og «voluntourism».
- Vedta lovgivning som definerer nettleverandørers forpliktelser i forbindelse med overgrep materiale, herunder deling, lagring og distribusjon av slikt materiale, samt forpliktelser til aktivt å forebygge all seksuelle overgrep og utnyttelse av barn på sine plattformer.

Fremme kapasitetsbygging og bevisstgjøring

- Utvikle opplæringsprogrammer og veiledning til politiet om barns rett til beskyttelse fra alle former for seksuell utnyttelse og integrere det i pensumet på Politihøgskolen.
- Sørge for kontinuerlig informasjon og bevisstgjøring om seksuell utnyttelse av barn i hele samfunnet, inkludert skoler
- Samarbeide med ECPAT om lansering av kampanjen **Ikke-se en annen vei** for å redusere etterspørselen etter sex med barn; utfordre sosiale normer som anser barn som en handelsvare; og styrke rapporteringen av seksuell utnyttelse i Norge og i utlandet.

Data, rapportering og forskning

- Gjennomføre forskning og datainnsamling for å kvantifisere utbredelsen og dimensjonene av seksuell utnyttelse av barn i Norge og utlandet (begått av nordmenn); etablere et overvåkingssystem som kan analysere situasjonen og spore fremgang.
- Innhente informasjon om risikomomenter ifht nordmenn som er dømt for seksuelle overgrep mot barn og som reiser utenlands; fortsette å vurdere effekten av ulike forebyggende tiltak, som konfiskering av pass; samarbeid mellom norsk politi og konsulære tjenester som utsteder visum til destinasjonsland; og behandlingstilbud for å forhindre tilbakefall.

Internasjonalt samarbeid

- Samarbeide med destinasjonslandene i gjennomføringen av internasjonale standarder for å forebygge og etterforske SECTT-handlinger, eliminere straffrihet, identifisere barneofre og sikre tilgang til rettsmidler, restitusjon og sosial reintegrering.
- Øke bruken av INTERPOLs Green Notice-system og ta i bruk INTERPOLs internasjonale politisertifikat.
- Styrke barns beskyttelse systemer (barnevern) gjennom utviklingssamarbeidet og fremme Barnehus som gir tverrfaglig og barnefaglig støtte og tjenester til ofre for seksuell utnyttelse i destinasjonsland.
- Styrke kommunikasjon og koordinering mellom beslutningstakere og utøvere fra de nordiske landene; dele informasjon og god praksis innen forebygging og tiltak; følge opp det nordiske forumet mot seksuell utnyttelse av barn på nett (avholdt i Stockholm, November 2016) og sørge for at de nordiske landene tar en ledende rolle i det globale arbeidet for å bekjempe seksuell utnyttelse av barn.

ECPAT Norge

ECPAT Norge ble etablert i 2015 og er for tiden basert på frivillig arbeid fra styrets medlemmer og en gruppe frivillige. Siden etableringen har ECPAT Norge arbeidet for å øke bevisstheten i det norske samfunnet om ulike former for seksuell utnyttelse av barn og hvordan disse forbrytelsene kan forebygges. ECPAT er blitt en naturlig "go-to" -organisasjon for norske medier i tilfeller av seksuell utnyttelse av barn. Organisasjonen har også utviklet en partnerskap og dynamisk dialog med Justisdepartementet og andre myndigheter.

For å videreutvikle sin virksomhet fortsetter ECPAT Norge sin innsamlingsinnsats og har identifisert to prioriterte fokusområder: (1) beskyttelse av barn mot seksuell utnyttelse i reise og turisme (SECTT); og (2) beskyttelse mot seksuell utnyttelse gjennom bruk av IKT.

ECPATs oppfølging av denne rapporten vil blant annet omfatte:

- Øke forståelsen for ansvaret til offentlige og private aktører i Norge
- Drive politisk påvirkningsarbeid og fremme sterkere lovgivning, politikk og praksis for å effektivt forebygge og treffe tiltak ifht seksuell utnyttelse av barn online og i reiseliv og turisme
- Samarbeide med offentlig sektor, reiseliv og turistindustri, IKT bransjen og andre sivilsamfunnsorganisasjoner.
- Starte dialog med konsulære tjenester på ambassader i Norge (fra land med høy forekomst av SECTT)
- Initiere dialog med norske ambassader i destinasjonsland for norske overgripere og etablere samarbeid med ECPAT-grupper i disse landene.
- Mobilisere ressurser for å forebygge seksuell utnyttelse mot barn og øke barns tilgang til rettsmidler, samt støtte til rehabilitering, sosial re-integrering av ofre for seksuell utnyttelse.

For å lese hele studien gå til <http://ecpatnorge.no/new-page/>